

تحلیل تطبیقی سطوح پایداری در محلات شهری رشت (مطالعه موردی: محله های منظریه و عینک)

نسرين غلامی گلدهی^{۱*}

رضا حسن پور^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۱۵ تاریخ چاپ: ۱۴۰۲/۱۲/۲۹

چکیده

تجارب نشان می دهد که پایداری شهری توجه زیادی را در سطح جهانی به دست آورده است، در حالی که این موضوع در ایران به طور کامل مورد توجه قرار نگرفته است. سطح پایداری شهری می تواند کیفیت زندگی در شهرها را نشان دهد. بررسی و شناخت وضعیت محلات و تنگناهای توسعه آنها به لحاظ پایداری و توسعه پایدار در شهرها، از مسایلی است که اخیراً در فرهنگ برنامه ریزی شهری مطرح شده، اما هنوز در کشور ما جایگاه آن به خوبی طرح نشده است. بدین منظور، هدف کلی از این تحقیق تحلیل تطبیقی سطوح پایداری در محلات شهری رشت در محله های منظریه و عینک است. جامعه آماری محلات فوق می باشد که انتخاب حجم نمونه با استفاده از جدول کوکران صورت گرفته است و توزیع پرسشنامه بصورت تصادفی بوده و همچنین در این تحقیق داده ها بصورت میدانی و کتابخانه ای جمع آوری شده است. بر اساس مطالعات صورت گرفته در این پژوهش اینگونه می توان نتیجه گیری کرد که روی آوردن به موضوع توسعه محله ای در شهر ضروری است و همینطور بهداشت، رفاه و کیفیت زندگی باید در محله های شهر مدنظر قرار گیرند تا بسیاری از معضلات شهرها حل شوند. روند شهر و توجه به اصل پایداری در شهر با توجه به نقش برنامه ریزان و مدیران شهری، می تواند راه کمال را پیماید و در این زمینه برای حصول هر چه سریعتر به روند توسعه و به ویژه توسعه پایدار محله ای باید برنامه ریزان و مدیران شهری شناخت و بینشی عمیق را نسبت به مسئله پایداری در شهرها به دست آورند.

واژگان کلیدی

توسعه پایدار، محلات، شاخصهای اقتصادی- اجتماعی، پایداری، محله عینک، منظریه.

۱- کارشناس ارشد جغرافیای برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد گیلان، رشت، ایران. (نویسنده مسئول: NasrinGholami.ngh@gmail.com)

۲- استاد گروه مهندسی جغرافی، دانشگاه آزاد رشت، استان گیلان، ایران.

مقدمه

با توجه به افزایش جمعیت به ویژه جمعیت شهری، روز به روز استفاده از طبیعت افزایش یافته که بسیاری از فعالیت های انسانی برای کره زمین تهدید آمیز بوده و باعث تخریب زمین می شد، با گذشت زمان و ادامه این روند نگرانی ها نگرش توسعه پایدار مطرح گردید. پایداری به وسیله کمیسیون جهانی محیط و توسعه ۲۱ اینگونه تعریف شده است: توسعه پایدار توسعه ای است که احتیاجات نسل حاضر را بدون به خطر انداختن نسل آینده برای رسیدن به احتیاجات و آرزوهایشان تأمین کند. تصمیم گیری های توسعه پایدار بایستی در برگیرنده همه سطوح فعالیت و مکانی باشد. در واقع ریشه نگرش توسعه پایدار به نارضایتی از نتایج توسعه و رشد اجتماعی- اقتصادی در شهرها از منظر بومی شناسی (اکولوژی) بر می گردد (صرافی، ۱۳۹۱).

تحقق توسعه به خصوص توسعه پایدار موزون شهری مستلزم توسعه هماهنگ شاخص های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، کالبدی، محلات شهر و نیز کل شهر به عنوان سیستم فرادست است. در مقایسه با تعاریف و مفاهیم بسیاری که از توسعه پایدار در سطوح بین المللی، ملی، منطقه ای و شهری تاکنون ارائه شده است، مفهوم توسعه پایدار در مقیاس محله هنوز به قطعیت روشنی نرسیده و ابعاد آن به درستی مورد تجزیه و تحلیل قرار نگرفته است (عزیزی، ۱۳۹۱). پایداری نیازمند آن است که تصمیم گیری ها و فعالیت ها، منجر به سرمایه گذاری در ظرفیت های اجتماعی محلی گردد تا از این طریق ضمن تقویت (در شرایط ویژه) حداقل سرمایه های طبیعی، اجتماعی، انسانی یا اقتصادی را کاهش ندهد. در ارتباط توسعه محله ای با توسعه پایدار شهری در الگوهای جدید، دیدگاه خردنگر مبتنی بر مهندسی اجتماعی جایگزین نگرش کلان می شود که در آن حل مسائل شهری از کوچکترین واحد یعنی محله آغاز می شود. البته این موضوع بدان معنا نیست که بار دیگر رویکردهای بالا به پایین را این بار در مقیاس خرد انتخاب نماییم، بلکه رویکرد محله مبنا که نگاه سیاست گذاری، برنامه ریزی و مدیریت در آن پایین به بالا و مبتنی بر مهندسی اجتماعی است به جای نگرش کلان و مقیاس های ذهنی با رجوع به عینیات به مقیاس خرد محلی می پردازد.

این رویکرد در پی شناخت توانایی ها و ویژگی های محلات و نواحی شهری است. با توجه به اینکه هر نوع برنامه ریزی و طراحی شهری فرع بر معرفت و شناخت جامع محتوایی - کالبدی، علمی - عملی از سیستم شهری، زیرسیستم ها (پهنه ها و محلات) و سیستم های فرادستی شهر مورد مطالعه با رویکردی نسبیست گرایانه در بعد مکان و زمان است؛ لذا شناخت میزان پایداری پهنه ها و محلات شهری بر اساس انواع شاخص های کالبدی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیربنایی و برخورداری ضرورت می یابد.

امروزه توجه به ظرفیت های توسعه محلات شهری به عنوان سیاست های نوین و عملی در حوزه برنامه ریزی شهری پذیرفته شده است. یکی از ویژگی های کشورهای در حال توسعه و نیز کشورهای جهان سوم، تمرکز شدید و عدم تعادل است، به طوری که بسیاری از دارایی ها و برخورداری ها در یک یا چند محله تمرکز یافته و سایر محلات به صورت حاشیه ای عمل می نمایند؛ این ویژگی معلول نتایج حاصل از روابط نابرابر سیاسی - اقتصادی در سطح جهانی، ضعف برنامه های ملی، سیاست های رشد قطبی در سطح منطقه ای و همچنین توزیع ناعادلانه منابع، امکانات و خدمات شهری برای ایجاد تعادل و به منظور شکل دادن فضاها و پهنه های مناسب و همگون در سطح محلات شهری است. وجود اختلاف آشکار در میزان توسعه یافتگی محلات مختلف شهری از دهه ۴۲ در فضای شهری ایران موجبات

پیدایش، تکوین و نیز گسترش تضاد و ناسازگاری در روح و کالبد شهرها را فراهم نموده و با ایجاد شرایط ناهنجار زیستی و تحمیل پهنه هایی ناهمسان با شاخص های نازل توسعه یافتگی نه تنها تخصیص عادلانه منابع و خدمات را در راستای عدالت اجتماعی زیر سؤال می برد؛ بلکه حیات شهری را جهت رسیدن به توسعه پایدار به چالش می کشد (خاکپور و دیگران، ۱۳۹۴).

شهر رشت با توجه به اینکه در سالهای اخیر به کلانشهر تبدیل شده است بنابراین بر وسعت آن هم افزوده شده و به یک شهر بزرگ تبدیل شده است و برخی محلات هم به شهر رشت افزوده شده و جز مناطق حاشیه شهر محسوب می شوند که از جمله می توان به عینک اشاره نمود که از نواحی حاشیه ای شهر رشت است و جز محلات فقیر شهری محسوب می شود در مقایسه می توان به محله منظره اشاره نمود که از محلات مرفه شهر رشت می باشد که دارای خدمات شهری بیشتری نسبت به محله عینک است بطوریکه محله عینک از لحاظ کالبدی دارای ساختمانهای یک طبقه و برخی واحدها بدون نما و یا ظاهری آشفته است و از لحاظ اقتصادی افرادی که در این محله زندگی می کنند دارای وضعیت درآمدی ضعیف هستند و اغلب قشر آسیب دیده جامعه هستند در حالی که در محله منظره ساختمانها شیک و برج هایی زیبا با افرادی دارای تقریباً مرفه و در این محله اکثراً دارای تحصیلات و درآمد خوبی هستند. از نظر برخورداری از خدمات نیز می توان محلات را با یکدیگر مقایسه نمود بطوریکه در محله عینک میزان برخورداری از برق و آب و گاز شهری در مرتبه کیفی پایینتری نسبت به محله منظره قرار دارد.

ادبیات پژوهش

- شهر

امروزه تعریف جامعی از شهر که بتواند شامل کلیه ی شهرهای جهان باشد مشکل است: چرا که شهرها به سیستم های اقتصادی و اجتماعی همسان وابسته نبوده و نکات مشترکی بین آن ها وجود ندارد. تا مبنایی برای تعریف عام شمول شهرها باشد (فرید، ۱۳۹۳)؛ زیرا در ابتدای امر، مفهوم شهر برای همگان مفهوم روشنی دارد. ولی به مجرد آنکه پای ارائه ی تعریفی به میان می آید، بی تعادلی و تشتت رأی پدیدار می شود. میان یک مرکز آب های معدنی، یک شهر بی نشان و خاموش از یک سو و یک پایتخت بزرگ و پر جنب و جوش از سوی دیگر وجوه اشتراک چنان اندک است که دست یافتن به تعریفی جامع از آن، بسیار دشوار است؛ به عبارت دیگر انسان ها همواره بنا به انگیزه های مشابه به گرد هم جمع نمی آیند و نظام های اقتصادی، آنچنان گوناگون اند که آن چه در این میان بیش از همه محرز است، وجود انواع و سلسله مراتب هایی از شهر است و نه ارائه مفهوم دقیقی از آن (درئو، ۱۳۹۴).

البته تعریف شهر بدون توجه به این که شهر در چه زمان و مکانی پدید آمده است، میسر نخواهد بود. موضوع جالب توجه این است که شهرها نسبت به تاریخ زندگی بشر، عمر کوتاهی دارند. اولین شهرهای جهان در حدود ۱۱۲۲ سال پیش به وجود آمدند. این دوره ی زمانی، شامل تمام تاریخ نوشته بشر می شود، چون ثبت وقایع با پیدایش شهر توأم بوده است؛ اما در عین حال نسبت به عمر بشر در کره زمین که چیزی در حدود نیم میلیون سال است، دوره ی نسبتاً کوتاه می باشد.

- توسعه

اصطلاح توسعه بصورت فراگیر پس از جنگ جهانی دوم مطرح شده است. واژه توسعه در لغت به معنای خروج از «لفاف» است. در قالب نظریه نوسازی، لفاف همان جامعه سنتی و فرهنگ و ارزشهای مربوط به آن است که

جوامع برای متجدد شدن باید از این مرحله سنتی خارج شوند. در تعریف توسعه نکاتی را باید مد نظر داشت که مهمترین آنها عبارتند از اینکه اولاً توسعه را مقوله ارزشی تلقی کنیم، ثانیاً آن را جریانی چند بعدی و پیچیده بدانیم، ثالثاً به ارتباط و نزدیکی آن با مفهوم بهبود توجه داشته باشیم.

واژه توسعه (development) از نظر لغوی در زبان انگلیسی، به معنی بسط یافتن، درک کردن، تکامل و پیشرفت است. گرچه این واژه از قرن هشتم هجری ۱۴ (میلادی) برای توضیح برخی پدیده های اجتماعی بکار رفته است، لیکن استفاده وسیع از این واژه به عنوان یک چارچوب تحلیلی برای درک پیشرفت جوامع انسانی، به بعد از جنگ جهانی دوم مربوط می شود. در آن موقع، این واژه مترادف با نوسازی، رشد، صنعتی شدن و برای تعبیرات و اصطلاحات مشابه به کار می رفت.

توسعه در یک تعریف دیگر به معنی "خروج از لفافه" است. "لفافه" از دیدگاه صاحب نظران نسل اول توسعه، به معنی خروج از جامعه سنتی و ارزشهای مربوط به آن است. به اعتقاد آنها برای دستیابی به توسعه باید از مرحله سنتی خارج شد و به تجدید رسید. الگویی که مورد توجه افرادی چون "لرنر، شرام و راجرز" بود؛ اما امروزه مفهوم توسعه از دیدگاه بیشتر صاحب نظران، همه ابعاد زندگی بشر را در برمیگیرد. توسعه از نیازهای انسانی آغاز میشود تا به مسائل مربوط به زندگی معنوی انسان نیز برسد. توسعه مفهومی است که از آغاز دوران مدرنیته از سوی نظریه پردازان برای کشورهای که از سطح پائین رشد اجتماعی، اقتصادی و سیاسی برخوردار بودند مطرح شد. هدف اولیه نظریه پردازان از مفهوم توسعه ارائه الگو و مدلی برای حرکت جوامع مختلف به ویژه به سبک کشورهای غربی بود. با این حال کم کم مفهوم توسعه دچار پیچیدگی و تعریف های متعدد و مبهمی شد؛ به طوری که ارائه یک تعریف جامع برای آن مشکل شد. در یک تعریف توسعه به بهبود، رشد و گسترش همه شرایط و ابعاد مادی و معنوی حیات اجتماعی را گویند که در رابطه بین دولت و ملت بوجود می آید و شرایط مناسبی را از امنیت، آزادی فردی، مشارکت سیاسی، رشد اقتصادی و رفاه مالی و غیره را مهیا می کند (ازکیا، ۱۳۹۲).

- توسعه پایدار

مفهوم توسعه پایدار ناظر بر این واقعیت انکارناپذیر است که ملاحظات مربوط به اکولوژی می تواند و باید در فعالیت های اقتصادی به کار گرفته شود. این ملاحظات شامل ایده های ایجاد محیطی منطقی است که در آن ادعای توسعه به منظور پیشبرد کیفیت همه جنبه های زندگی مورد چالش قرار می گیرد. درباره توسعه پایدار تعاریف متعددی وجود دارد که بعضی از آنها عبارتند از: -توسعه پایدار به معنای تلفیق اهداف اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی برای حداکثرسازی رفاه انسان فعلی بدون آسیب به توانایی نسل های آتی برای برآوردن نیازهایشان می باشد. کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه که برای اولین بار این اصطلاح را ارائه داد، توسعه پایدار را به عنوان توسعه ای تعریف کرد که نیازهای نسل فعلی را بدون ایجاد اشکال در توانایی نسل های آینده در برآوردن احتیاجات خود تأمین می کند. این تعریف دو مفهوم را در بر دارد:

۱- مفهوم نیاز، به ویژه نیازهای اساسی فقرا اولویت درجه یک را دارد؛

۲- توسعه پایدار دربرگیرنده ایده محدودیت هایی است که به وسیله وضعیت اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی تحمیل می شود. این امر به نوبه خود حاکی از آن است که اهداف توسعه پایدار باید در هر کشوری به طور عملیاتی و خاص آن کشور تعریف شود. در واقع توسعه پایدار بر پایه هشیاری انسان نسبت به خودش و نسبت به منابع طبیعی کره

زمین استوار است و خواهان یک سبک زندگی پایدار برای همه انسانها است و مخالف مصرف بیش از اندازه، اتلاف منابع و بی توجهی به نسلهای آینده و قطع رابطه با گذشته است. بنابراین یک سؤال میتواند آن باشد که آیا سبک فعلی زندگی قابل قبول است و آیا صحیح است که این سبک از زندگی و بهره برداری از منابع پایه به نسل های بعدی تسری پیدا کند؟

از سوی دیگر توسعه پایدار به زبان فنی می تواند به عنوان مسیر توسعه ای که در آن بهینه سازی رفاه برای نسل امروزی که منجر به کاهش رفاه آینده نمی شود، تعریف شود، قرار گرفتن در این مسیر مستلزم از بین بردن زیاده روی هایی است که به تهی شدن منابع طبیعی و تخریب محیط زیست منجر می شود. بعلاوه مفهوم برابری به عنوان یکی از بنیادهای توسعه پایدار که عدالت بین نسلی را با عدالت درون نسلی تلفیق می کند، مستلزم آن است که ساختار الگوهای درآمدی و توزیعی تغییر پیدا کند؛ بنابراین از نظر بعضی از صاحب نظران می توان آن را به عنوان پیش شرطی برای اتخاذ هرگونه استراتژی در ارتباط با توسعه پایدار دانست. واقعیت این است که بدون عدالت اجتماعی در بین نسل حاضر عدالت بین نسلی امکان پذیر نیست.

توسعه پایدار دارای ابعاد گوناگونی می باشد که در شکل زیر دسته بندی شده است:

شکل (۱): ابعاد توسعه پایدار

- محله

محله، سطحی از اجتماع های سکونتی شهری است که با توجه به گرایش های اجتماعی، فرهنگی و کالبدی، هویت عملکردی همگن دارند. این رده از تقسیمات شهری، معمولاً کوچکتر از ناحیه و بزرگتر از یک واحد همسایگی است. محله در طرح کلرنس پری بر مبنای ضروریات و محدوده عملکرد یک مدرسه ابتدایی شکل می گیرد. جمعیت مبنای این تئوری، در حدود ۵۰۰۰ نفر است (شیعه، ۱۳۷۱).

- توسعه پایدار محله ای

توسعه محله ای فرایندی است که بر اساس آن، سرمایه ای که اجتماع به صورت بالقوه قادر به جمع آوری و استفاده از آن است، افزایش می یابد تا با کمک آن، کیفیت زندگی مردم محله بهبود یابد. در جریان این فرایند، اشکال جدیدی از سازمان اجتماعی و کشش جمعی پدیدار می شود تا به ترمیم و اصلاح نابرابری های موجود در زمینه توزیع قدرت و منابع پردازد؛ بنابراین، می توان گفت توسعه محله ای، شامل تمامی مسائل مربوط به مسکن، توسعه اقتصادی، مشارکت شهروندان، رفاه اجتماعی، احساس امنیت، ارتقای آموزشی و مسائل زیست محیطی است که میان تمامی این عناصر نیز ارتباط متقابلی وجود دارد (خاکپور و دیگران، ۱۳۸۸). همچنین مسائل و مشکل های دستیابی به اهداف توسعه پایدار، به ویژه مسائل سیاسی و فرهنگی و ناتوانی در تحقق اهداف جهانی این رویکرد، به شکل گیری نگرش خردتری از توسعه

پایدار منجر شد که بر اجرایی کردن اندیشه ها و آرمان های جهانی در سطح محلی و ملموس تأکید می کرد. مهمترین عامل برای امکان طرح مسئله توسعه پایدار محله ای، علایق، منافع و وابستگی هایی است که زمینه همبستگی و اتحاد مردم آن محله را فراهم می سازد. این مسائل نوعاً امور غیر سیاسی اند و بیشتر به امور رفاهی مردم محله مربوط می شوند (رضازاده و سلسله، ۱۳۸۹).

با توجه به مباحث مطرح شده هدف تحقیق حضار به شرح زیر می باشد:

- بررسی سطوح امکانات و خدمات شهری در محلات مورد مطالعه
- تعیین میزان پایداری در محلات مورد مطالعه از ابعاد گوناگون
- بررسی شاخص های پایداری در محلات مورد مطالعه
- بررسی مشکلات و تنگناهای موجود در محلات عینک و نظریه
- همچنین فرضیات زیر نیز برای تحقیق حاضر مطرح گردیدند:
- محله منظره از نظر کالبدی دارای پایداری بیشتری نسبت به محله عینک است.
- محله منظره از نظر اقتصادی دارای پایداری بیشتری نسبت به محله عینک است.
- دسترسی به خدمات شهری در محله منظره بیشتر از محله عینک است.

روش پژوهش

روش پژوهش، توصیفی تحلیلی است که از طریق گویا کردن اطلاعات آماری و تهیه نقشه های موضوعی در سطح شهر صورت گرفته است. روش اصلی برای دستیابی به اطلاعات مورد نیاز، مطالعات اسنادی است که از مراکز ذی ربط نظیر شهرداری رشت و سازمان مسکن و شهرسازی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی بدست آمده است و ... همچنین مراجعه به کتب مستند و دانشگاهی و اطلاعات مأخوذه از سایتهای معتبر از دیگر منابع اطلاعاتی تحقیق بوده است. در برخی موارد لازم شد میزان دقت اطلاعات با مطالعات میدانی (مشاهده، پرسشنامه) سنجیده شد. پس از جمع بندی اطلاعات بدست آمده با استفاده از نرم افزارهای موجود Excel و Word مورد سنجش قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده ها و اطلاعات تحقیق به دو شیوه استدلال استقرایی و قیاسی انجام شده است. جامعه آماری در این تحقیق محلات عینک و منظره در شهر رشت می باشد. محله منظره دارای ۱۲۱۲۱ نفر جمعیت و محله عینک دارای ۱۲۱۲۱ نفر جمعیت است. برای انتخاب حجم نمونه از جدول استاندارد مورگان استفاده شده است که در هر محله ۱۱۲ پرسشنامه بصورت تصادفی در بین اهالی تکمیل و توزیع گردیده است. بر طبق نتایج به دست آمده از پرسشنامه تحقیق در محله عینک ۳۱ درصد از افراد پاسخگو مرد و ۳۴ درصد نیز زن بوده اند. همچنین وضعیت جنسی افراد پاسخگو در محله منظره ۱۲ درصد مرد و ۴۷ درصد نیز زن بوده اند.

- محله منظره از نظر کالبدی دارای پایداری بیشتری نسبت به محله عینک است.

نتایج حاصله از پرسشنامه نشان می دهد که میزان برخورداری ساختمانها و دیوارهای محله عینک از زیبایی لازم و مناسب به نظر ۳۳ درصد افراد در حد متوسط، ۲۷ درصد افراد در حد کم، ۱۳ درصد افراد در حد خیلی کم، ۱۱ درصد افراد در حد زیاد و ۳ درصد افراد در حد خیلی زیاد بوده است. همچنین میزان برخورداری ساختمانها و دیوارهای محله منظره از زیبایی لازم و مناسب به نظر ۳۳ درصد افراد در حد زیاد، ۲۳ درصد افراد در حد متوسط، ۲۱ درصد افراد در حد خیلی زیاد، ۱۳ درصد افراد در حد کم و ۴ درصد دیگر نیاز در حد خیلی کم بوده است. میزان نوسازی ساختمانهای

قدیمی در محله عینک به نظر ۳۷ درصد افراد در حد کم، ۳۲ درصد افراد در حد متوسط، ۲۴ درصد افراد در حد خیلی کم، ۴ درصد افراد در حد زیاد و یک درصد افراد در حد خیلی زیاد بوده است. همچنین میزان نوسازی ساختمانهای قدیمی در محله منظریه به نظر ۴۳ درصد افراد در حد زیاد، ۳۴ درصد افراد در حد خیلی زیاد، ۱۳ درصد افراد در حد متوسط و ۲ درصد دیگر نیز در حد کم بوده است.

نتایج حاصله از پژوهش تحقیق نشان می دهد که میزان وجود ساختمانهای قدیمی و فرسوده به میزان زیاد در محله عینک به نظر ۲۴ درصد افراد در حد متوسط، ۲۳ درصد افراد در حد کم، ۲۱ درصد افراد در حد زیاد، ۱۴ درصد افراد در حد خیلی زیاد و ۷ درصد افراد در حد خیلی کم بوده است. همچنین میزان وجود ساختمانهای قدیمی و فرسوده به میزان زیاد در محله منظریه به نظر ۳۴ درصد افراد در حد کم، ۳۳ درصد افراد در حد خیلی کم، ۲۲ درصد افراد در حد متوسط و ۳ درصد دیگر نیز در حد زیاد بوده است.

- محله منظریه از نظر اقتصادی دارای پایداری بیشتری نسبت به محله عینک است

محله عینک با تراکم جمعیتی ۴۳۳۳ نفر در هکتار، بیش از ۱۱ درصد مهاجر ترک زبان دارد که ۴۴ درصدشان دلیل مهاجرت خود را اشتغال می دانند. ۷۳ درصد از سرپرستان خانوار این محله دارای مشاغل فصلی و موقتی هستند که ۳۴ درصد از شاغلین فصلی محله استخر عینک، ۱ ماه و بیشتر را در سال بیکار هستند و همچنین ۴۳ درصد از شاغلین این محله به دستفروشی، ۳۳ درصد جمع آوری و فروش زباله، ۴۳ توزیع مواد مخدر و ۲۳ درصد به سایر مشاغل مشغول اند. از مقادیر گفته شده، تنها ۳۱ درصد از شاغلین بامهارت و تخصص مشغول به کار هستند. نتایج آماری تحقیق نشان می دهد که در محله عینک ۳۲ درصد از افراد شغلشان آزاد، ۲۲ درصد بیکار، ۳۱ درصد خانه دار، ۱۳ درصد دانشجو و محصل، ۴ درصد کارمند، ۳ درصد بازنشسته می باشند و ۳۳ درصد افراد نیز گزینه سایر شغلها را انتخاب نموده اند. همچنین در محله منظریه ۳۱ درصد از افراد شغلشان کارمندی، ۲۲ درصد بازنشسته، ۲۲ درصد دانشجو و محصل، ۴ درصد کارگر (آزاد)، ۳ درصد خانه دار، ۴ درصد بیکار می باشند و ۳۲ درصد افراد نیز گزینه سایر شغل ها را انتخاب نموده اند.

- دسترسی به خدمات شهری در محله منظریه بیشتر از محله عینک است.

بر اساس نتایج به دست آمده میزان وجود مبلمان شهری مناسب نظیر نیمکت در معابر، یکدست بودن کیوسک های تلفن و روزنامه فروشیها، آبنا و غیره در محله عینک به نظر ۴۲ درصد افراد در حد کم، ۲۷ درصد افراد در حد خیلی کم، ۲۲ درصد افراد در حد متوسط، ۱۱ درصد افراد در حد زیاد و ۳ درصد افراد در حد خیلی زیاد بوده میزان وجود مبلمان شهری مناسب نظیر نیمکت در معابر، یکدست بودن کیوسک های تلفن و همچنین است. روزنامه فروشی ها، آبنا و غیره در محله منظریه به نظر ۳۳ درصد افراد در حد زیاد، ۲۳ درصد افراد در حد متوسط، ۲۲ درصد افراد در حد خیلی زیاد، ۱۳ درصد افراد در حد کم و ۲ درصد دیگر نیز در حد خیلی کم بوده است؛ و میزان رضایت از خدمات شهری در زمینه جمع آوری مناسب زباله در محله عینک به نظر ۴۲ درصد افراد در حد متوسط، ۲۱ درصد افراد در حد کم، ۱۷ درصد افراد در حد خیلی کم، ۱۱ درصد افراد در حد زیاد و ۴ درصد افراد در حد خیلی زیاد بوده است. همچنین میزان رضایت از خدمات شهری در زمینه جمع آوری مناسب زباله در محله منظریه به نظر ۳۱ درصد افراد در حد متوسط، ۲۴ درصد افراد در حد زیاد، ۲۲ درصد افراد در حد خیلی زیاد، ۱۲ درصد افراد در حد کم و ۷ درصد دیگر نیز در حد خیلی کم بوده است. همچنین میزان کافی بودن معابر موجود در محله عینک برای برطرف نمودن نیاز ساکنان به نظر ۴۳

درصد افراد در حد کم، ۳۱ درصد افراد در حد خیلی کم، ۲۱ درصد افراد در حد متوسط و ۲ درصد افراد در حد زیاد بوده است. همچنین میزان کافی بودن معابر موجود در محله منظره برای برطرف نمودن نیاز ساکنان به نظر ۳۴ درصد افراد در حد متوسط، ۲۳ درصد افراد در حد زیاد، ۱۳ درصد افراد در حد کم، ۱۱ درصد افراد در حد خیلی زیاد و ۳ درصد دیگر نیز در حد خیلی کم بوده است.

نتیجه گیری

به طور کلی اینگونه می توان نتیجه گیری کرد که روی آوردن به موضوع توسعه محله ای در شهر ضروری است و همینطور بهداشت، رفاه و کیفیت زندگی باید در محله های شهر مدنظر قرار گیرند تا بسیاری از معضلات شهرها حل شوند. روند شهر و توجه به اصل پایداری در شهر با توجه به نقش برنامه ریزان و مدیران شهری، میتواند راه کمال را پیماید و در این زمینه برای حصول هر چه سریعتر به روند توسعه شهری شناخت و بینشی عمیق را نسبت به مسئله پایداری و به ویژه توسعه پایدار محله ای باید برنامه ریزان و مدیران در شهرها به دست آورند. با تدقیق اهداف شهر و شاخصهای توسعه پایدار شهری میتوان نتیجه گرفت یکی از مهمترین اهداف شهر، اصل پایداری میباشد و همچنین شاخص های توسعه پایدار شهری در جهت اهداف شهر پایداری حرکت می کنند. شاخص هایی همچون وضعیت ارتقاء زیست محیطی و گسترش فضاهای سبز به منظور بهبود و ارتقاء وضعیت سلامت شهرها ارائه شده است در حالی که همین شاخص ها از اهداف اصلی و مهم شهر پایداری می باشند. در نتیجه در صورتی که اهداف، اصول و معیارهای شهر پایداری به طور دقیق در محله یا شهری پیاده شود آن محدوده وضعیت پایداری را در تمامی ابعاد زندگی شهری خواهد داشت. در مجموع نتایج بدست آمده از تحقیق در محلات مورد مطالعه نشان می دهد که وضعیت پایداری در دو محله مورد مطالعه یکسان نبوده، محله منظره از نظر کالبدی و اقتصادی جایگاه بالاتری نسبت به محله عینک دارد و دسترسی به خدمات زیر بنایی و رو بنایی در محله عینک به مراتب پایین تر از محله منظره است. همچنین میزان رضایت از سکونت در محله منظره در مقایسه با محله عینک بیشتر می باشد.

در نهایت پیشنهادات زیر ارائه می گردد:

- افزایش حس تعلق شهروندان به محیط مسکونی و محله.
- ایجاد همکاری و اعتماد محله ای و امکان کنترل ساختار محلی توسط ساکنان. شناسایی پتانسیل اراضی بایر و در نتیجه کاهش استفاده از زمینهای باز و فضاهای سبز اطراف محله.
- فراهم کردن امکان دستیابی عموم مردم محله عینک به ساختمان های سالم و باکیفیت بالا در تمام نقاط محله.
- افزایش امنیت اجتماعی در دل محله. علاوه بر ایجاد کلاتری، استفاده از نگهبان محله، تقویت نورپردازی مناسب در شب و برانگیختن حس مسئولیت پذیری مردم.
- جلوگیری از وارد شدن و تردد وسایل عبوری نامرتبط در محله عینک.

منابع

ابراهیم زاده، احمد (۱۳۹۲) توسعه پایدار، فرهنگ، آموزش و بهداشت. مجموعه مقالات (همایش توسعه پایدار، اشتغال و مدیریت آن در مناطق غیر برخوردار)، زاهدان. دانشگاه آزاد اسلامی زاهدان.

ذاتی، مهری؛ مختاری ملک آبادی، رضا؛ حاجی آقاچونی کاشی، شیوا ۱۳۹۱. بررسی شاخص های توسعه پایدار محله ای مطالعه موردی منطقه یک شهر اصفهان، مجله علمی پژوهشی برنامه ریزی فضایی، شماره ۱۱۲.

- ازکیا، مصطفی ۱۳۹۲، جامعه شناسی توسعه و توسعه نیافتگی، انتشارات تهران.
- پورمحمدی، محمدرضا و علی مصیب زاده، ۱۳۹۴، آشنایی با محله و معیارهای محله بندی شهر با تأکید بر شهر تبریز، نشریه جغرافیا و برنامه ریزی، سال چهاردهم، شماره ۲۴.
- حسین زاده دلیر، کریم، قربانی، رسول و شکری فیروزجاه، پری، (۱۳۹۴)، تحلیل و ارزیابی کیفی سنجه های پایداری شهری در شهر تبریز، مطالعات و پژوهشهای شهری و منطقه ای، سال اول، شماره ۲.
- حسینی، سیده روناک و محمد نقی زاده، ۱۳۹۱، طراحی مرکز محله پایدار نمونه موردی: منطقه ۱ تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات.
- خاکپور، براتعلی، مافی، عزت الله و علیرضا باوانپوری، ۱۳۹۴، نقش سرمایه اجتماعی در توسعه پایدار محله ای نمونه: کوی سجادیه مشهد، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه ای، شماره دوازدهم.
- دروئو، ماکس (۱۳۹۴)، جغرافیای انسانی، ترجمه سیروس سهامی، جلد دوم، نشر رایزن، تهران.
- رضازاده راضیه و علی سلسله، ۱۳۹۱، مروری بر سیاستهای توسعه پایدار محله ای با رویکرد دارایی مبنا و تأکید بر سرمایه های اجتماعی و کالبدی، فصلنامه دانشگاه هنر، شماره ۴.
- شیعه، اسماعیل، ۱۳۹۱، مقدمه ای بر برنامه ریزی شهری، ویرایش سوم، دانشگاه علم و صنعت تهران.. ۳۲ صرافی، مظفر، ۱۳۷۱، توسعه ی پایدار و مسؤولیت برنامه ریزان شهری. مجله معماری و شهرسازی. شماره ۳۴.
- صرافی، مظفر، ۱۳۹۱، مبانی برنامه ریزی توسعه ی منطقه ای، چاپ دوم. تهران. انتشارات سازمان مدیریت.
- صرافی، مظفر، توکلی نیا، جمیله و منصور استادی سیسی، ۱۳۹۴، راهبرد توسعه شهر مبتنی بر توسعه پایدار مطالعه موردی: شهر شبستر (، جغرافیا) نشریه علمی پژوهشی انجمن جغرافیایی ایران، دوره جدید، سال هفتم، شماره ۲۲ - طالبی، هوشنگ و علی زنگی آبادی، ۱۳۹۲، تحلیل شاخصها و تعیین عوامل مؤثر در توسعه ی انسانی شهرهای بزرگ کشور. فصلنامه تحقیقات جغرافیایی. سال ۱۳. شماره ۳۲.
- عزیزی، محمد مهدی، ۱۳۹۱، توسعه ی شهری پایدار. برداشت و تحلیلی از دیدگاه های جهانی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی، سال یازدهم، شمار ۳۳.
- فرید، یدالله، ۱۳۹۳، جغرافیا و شهرشناسی ویژگی (تألیف، انتشارات دانشگاه تبریز).
- مطوف، شریف، ۱۳۹۱، نقش فرهنگ، مشارکت و محیط زیست در توسعه ی پایدار منطقه ای. فصلنامه پژوهش. شماره ۲.
- نسترن و همکاران، ۱۳۹۴، کاربرد تکنیک تاپسیس در تحلیل و اولویت بندی توسعه ی پایدار مناطق شهری (مطالعه موردی: مناطق شهری اصفهان).
- هریس، جاناتان ام، ۱۳۹۳، اصول اساسی توسعه ی پایدار، ترجمه رستم صابری فر. مجله سپهر. سال ۱۳.